

Over glimwormen en vuurvliegjes

PIETER KAN

De lijsten van kwetsbare of bedreigde planten en dieren worden jaarlijks langer. Gelukkig blijken sommige soorten, ondanks de voortschrijdende achteruitgang, onopgemerkt toch nog voor te komen. In het duingebied van Zuid-Kennemerland leeft zo'n organisme, de glimworm! Dit feeëriek diertje is schijnbaar aan de aandacht van veel mensen ontsnapt. Dat is niet verwonderlijk, omdat juist de glimworm alleen op de meest ongerepte en 's nachts nog echt donkere plekjes in het duin kan overleven.

De glimworm (*Lampyris noctiluca*) behoort tot de kevers, al zou men dit van het vrouwtje niet zeggen. Bij de vrouwtjes ontbreken zowel de vleugels als de dekschilden, waardoor ze er niet bepaald als kevertjes uit zien. Het lichaam van het vrouwtje en van de larve is sterk geleed en lijkt op een klein dik wormpje. De "glimwormpjes" danken hun naam dus aan de larven en vleugellose wijfjes. De mannetjes, die kunnen vliegen en ook "licht" kunnen maken, worden in de volksmond abusievelijk "vuurvliegjes" genoemd.

Zuinigste lamp ter wereld

De larven, de vrouwtjes en de mannetjes produceren licht in de achterste segmenten van hun lichaam. Daar vindt een chemische reactie plaats tussen zuurstof en luciferine, waarbij groenachtig licht vrijkomt. Deze manier van licht maken is de meest efficiënte vorm die bekend is. Dit licht kan, onder gunstige omstandigheden, voor een mens nog wel tot op 30 meter zichtbaar zijn.

Het mannetje glimworm (foto: Pieter Kan).

De kevertjes en larven leven meestal in een grazige vegetatie. Het zijn echte nachtdieren die zich overdag schuil houden.

In de paartijd gedurende de maanden juni en juli is de kans het grootst om ze waar te nemen. De vrouwtjes klimmen dan bij het invallen van de duisternis op een grasspriet en krommen het achterlijf omhoog waardoor de achterste, lichtgevende segmenten zichtbaar worden. Op deze manier probeert zij een mannetje te lokken. Tijdens de paring wordt er - heel subtiel - geen licht gemaakt!

De larven zijn erg vraatzuchtig en leven vooral van slakken. Die volgen ze via het slijmspoor. De slak wordt gedood met een verlamdend gif. De larven overwinteren in de grond en verpoppen zich in het voorjaar. Eenmaal volwassen nemen de kevers geen voedsel meer tot zich.

Bedreigd door licht

Vroeger kwamen de glimwormen algemeen in heel Nederland voor. Hun ingenieuze manier om soortgenoten te lokken is helaas hun ondergang geworden. De mannetjes worden onweersstaanbaar aangetrokken door licht. Kunstlicht heeft een grotere aantrekkingskracht op de "vuurvliegjes" dan het bescheiden licht van de vrouwtjes. Door het vele kunstlicht van straatlantaarns, auto's, huizen en gebouwen zijn ze niet meer in staat om de vrouwtjes tussen het gras te vinden. De mannetjes vliegen in de meest letterlijke zin tegen de lamp en de vrouwtjes blijven onbevruucht achter.

De steeds verder oprukkende kunstverlichting is dus het grootste gevaar voor het voortbestaan van de glimwormen. Het is dan op z'n minst opmerkelijk dat de glimworm het nog zolang in het duin heeft weten vol te houden. En hoelang zullen de mannetjes de wijfjes nog tussen het duingras kunnen vinden?

Een lichtpuntje?

Wanneer de glimlichtjes voorgoed gedooft zijn, is herintroductie volgens de natuurlijke weg zo goed als uitgesloten. De kruipende vrouwtjes zijn namelijk weinig mobiel en de larven zijn ook niet in staat om grote afstanden af te leggen of barrières zoals kanalen en grote wegen te overbruggen. Gelukkig zijn op verschillende plaatsen langs de Hollandse kust recentelijk glimwormen waargenomen: in Noordwijk, Lisse, de Kennemerduinen en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Het niet verlichten van de wegen door of direkt langs de duinen zou een goede aanzet kunnen zijn tot het behoud van glimwormen in de Nederlandse kuststrook. Daarvan zal overigens niet alleen de glimworm profijt trekken.